שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

תנ"ך · כיתות י'-י"ב · בראשית ט, א-כט

אחרי המבול: ברית, אחריות וכבוד – בראשית פרק ט · חטיבה עליונה

קראו את בראשית ט, א-כט (בתנ"ך או בדף הפסוקים במערך השיעור) ואת הפירושים במערך, וענו על השאלות.

1. **קריאה צמודה:** השוו בין בראשית א, כח-כט לבין בראשית ט, א-ג. ציינו לכל נושא מילה או ביטוי מהכתוב.

נושא	בראשית א, כח-כט	בראשית ט, א-ג	משמעות ההבדל
הברכה			
היחס לבעלי החיים			
המזון			

2. רמב"ן (א, כט): "וְכַאֲשֶׁר חָטְאוּ וְהִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ, וְנִגְזַר שֶׁיָּמוּתוּ בַּמַּבּוּל וּבַעֲבוּר נֹחַ הִצִּיל מֵהֶם לְקִיּוּם הַמִּין נָתַן לָהֶם רְשׁוּת לִשְׁחֹט וְלֶאֱכֹל כִּי קִיּוּמָם בַּעֲבוּרוֹ." "וְעִם כָּל זֶה לֹא נָתַן לָהֶם הָרְשׁוּת בַּנֶּפֶשׁ וְאָסַר לָהֶם אֵבֶר מִן הַחַי."

א. מה הסיבה להיתר אכילת הבשר לפי הרמב"ן? ב. איזה גבול נשאר, ומה הקשר בינו לבין ט, ד? ג. האם לפי הרמב"ן ההיתר הוא אידאל או ויתור? נמקו.

3. "שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם, בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ: כִּי בְצֶלֶם אֱלֹהִים, עָשָׂה אֶת־הָאָדָם." (ט, ו).

רש"י: "אִם יֵשׁ עֵדִים הַמִּיתוּהוּ אַתֶּם, לָמָּה? כִּי בְצֶלֶם אֱלֹהִים"
ספורנו: "בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ. בְּבֵית דִּין שֶׁל מַטָּה"
אבן עזרא (ט, ה): "או היא מצוה לבני נח, והוא הישר להרוג ההורג"

א. מה משותף לשלושת הפרשנים בהבנת "בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ"? ב. מה מוסיף הנימוק "כִּי בְצֶלֶם אֱלֹהִים"? קשרו לבראשית א, כז ולסיבת המבול (ו, יא).

4. ספרו כמה פעמים מופיעה המילה "בְּרִית" בט, ח-יז. עם מי נכרתת הברית, ובמה היא שונה מברית שיש בה תנאי? מה תפקידו של "אות"?

5. **מחלוקת הקשת.**

> רמב"ן: "וַאֲנַחְנוּ עַל כָּרְחֵנוּ נַאֲמִין לְדִבְרֵי הַיְוָנִים, שֶׁמִּלַּהַט הַשֶּׁמֶשׁ בַּאֲוִיר הַלַּח יִהְיֶה הַקֶּשֶׁת בַּתּוֹלָדָה" ... "שֶׁכָּל זְמַן שֶׁאַרְאֶנָּה אַזְכִּיר כִּי בְּרִית שָׁלוֹם בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם."
> אבן עזרא (ט, יד): "אלו היינו מאמינים בדברי חכמי יון שמלהט השמש תולד הקשת יש לומר כי השם חזק אור השמש אחר המבול והיא דרך נכונה למבין"

השלימו את הטבלה.

	רמב"ן	אבן עזרא
האם הקשת הייתה לפני המבול?		
ההוכחה / הדיוק		
מה חדש אחרי המבול?		

6. "וַיִּקַּח שֵׁם וָיֶפֶת אֶת־הַשִּׂמְלָה, וַיָּשִׂימוּ עַל־שְׁכֶם שְׁנֵיהֶם, וַיֵּלְכוּ אֲחֹרַנִּית, וַיְכַסּוּ אֵת עֶרְוַת אֲבִיהֶם; וּפְנֵיהֶם, אֲחֹרַנִּית, וְעֶרְוַת אֲבִיהֶם, לֹא רָאוּ." (ט, כג). הסבירו שני דיוקים לשוניים בפסוק, ומה כל אחד מלמד על שם ויפת. היעזרו ברש"י ("אֵין כְּתִיב וַיִּקְחוּ, אֶלָּא וַיִּקַּח – לִמֵּד עַל שֵׁם שֶׁנִּתְאַמֵּץ בַּמִּצְוָה יוֹתֵר מִיֶּפֶת, לְכָךְ זָכוּ בָּנָיו לְטַלִּית שֶׁל צִיצִית") או בספורנו ("גַּם בִּפְעֻלַּת הַכִּסּוּי שֶׁהָיָה קְצָת הֶכְרֵחַ לִפְנוֹת אֵלָיו, לֹא פָּנוּ, שֶׁלֹּא לִרְאוֹת").

7. מדוע נח מקלל את כנען ולא את חם? הציגו שתי תשובות: רש"י (ט, יח או ט, כב) ואבן עזרא ("ללמד ששניהם רעים וכמעשה אבות יעשו בנים").

8. אבן עזרא (ט, כה): "וי"א כי הכושים הם עבדים בעבור שקלל נח את חם, והנה שכחו, כי המלך הראשון אחר המבול היה מכוש, וכן כתוב "ותהי ראשית ממלכתו בבל""

א. איזו טענה דוחה אבן עזרא? ב. מה ההוכחה שלו? ג. הוסיפו שני נימוקים מן הפסוקים עצמם נגד השימוש ב"קללת חם" להצדקת גזענות.

9. **שאלת בגרות (20 נק'):** "פרק ט מציב שלושה יסודות לעולם שאחרי המבול: חוק, ברית ואופי." הסבירו כל יסוד בעזרת פסוק ופרשן אחד לפחות, וכתבו איזה מהם חיוני ביותר לדעתכם ומדוע.

כרטיס יציאה

דבר אחד שלמדתי היום: _____

שאלה אחת שעדיין יש לי: _____